

Strategirapport år 1 för Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället 2024

Ärendenummer: 25/000389

*Lägesuppdatering av strategigenomförandet per den 15 mars 2025,
samt resultat sedan den senaste strategirapporteringen*

Innehållsförteckning

<i>Om strategirapporten – syfte och upplägg</i>	2
<i>Förklaring av trafikljussystemet</i>	3
1. <i>Slutsatser och bedömningar från genomförandet av föregående strategi</i>	4
2. <i>Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning av den nya strategin</i>	6
3. <i>Slutsatser från operationalisering</i>	7
3.1 Sidas utvecklingserbjudande och förändringsteorier	8
3.2 Genomförande	8
3.3 Uppföljning	8
4. <i>Översikt av strategisammanhanget</i>	8
4.1 Förändringar i utvecklingskontexten	9
4.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	10
4.3 Resultat från andra strategier, synergier och samordning	10
5. <i>Resultatredovisning</i>	13
5.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå	13
5.1.1 Analys av portföljen, inklusive integrering av perspektiven	13
5.1.2 Sammanfattande resultatanalys på strateginivå	18
5.2 Analys och redovisning av resultat på strategimålsnivå (inklusive trafikljus)	20
5.2.1 Stödområde 1: Stärkt kapacitet hos civilsamhället i utvecklingsländer	20
5.2.2 Stödområde 2: Förutsättningar för civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer att verka	22
6. <i>Implikationer</i>	27
<i>Bilaga 1. Exempel på insatser med könsuppdelad statistik</i>	28

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Strategirapportens syfte är att rapportera Sidas strategigenomförande till regeringen. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering till riksdagen. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande, däribland uppdaterad multidimensionell fattigdomsanalys, rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnermöten.

Kapitel 1 sammanfattar Sidas slutsatser och bedömningar från genomförandet av föregående strategi. **Kapitel 2** sammanfattar med hjälp av trafikljus Sidas bedömning av genomförandet av den nya strategin. **Kapitel 3** redovisar slutsatser från operationaliseringen. **Kapitel 4** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den utvecklingskontext i vilken strategin genomförs. **Kapitel 5** innehåller resultatredovisning för den nya strategin och i **kapitel 6** redogörs för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som Sida vill lyfta till UD.

Förklaring av trafikljussystemet

Trafikljusen är ett signalsystem som sammanfattar och motiverar Sidas nulägesbedömning av strategigenomförandet. Olika aspekter av strategigenomförandet bedöms i strategirapporten för att ge en bild av trender i utvecklingen och hur väl portföljen av insatser och aktiviteter är sammansatt i relation till behoven i kontexten, strategins mål och förväntade resultat. Bedömningen består av ett färgsatt trafikljus samt en motivering.

Trafikljus för utvecklingstrend

Grön: Utvecklingen går framåt	Gul: Utvecklingen har ingen tydlig riktning	Röd: Utvecklingen går bakåt
I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten framåt.	I förhållande till strategimål/strategi har utvecklingen i kontexten ingen tydlig riktning.	I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten bakåt.

Strategin och dess strategimål anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för utvecklingstrend används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender i de kontexter och tematiska områden där Sida är aktiv.

Sidas insatser och aktiviteter kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men trender handlar om större, komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Effekten av Sidas arbete bedöms alltså inte i detta trafikljus.

Trafikljus för portföljens sammansättning

Grön: Portföljen är väl sammansatt	Gul: Portföljen behöver mindre justeringar	Röd: Portföljen behöver större justeringar
Portföljen svarar upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt förväntas uppnå resultat enligt insatsernas mål.	Portföljen svarar delvis upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt förväntas uppnå resultat för en större del av insatsernas mål.	Portföljen svarar inte upp mot behoven i kontexten, strategins mål och/eller förväntas inte uppnå resultat enligt insatsernas mål.

Sida utvecklar och anpassar löpande strategiportföljerna för att upprätthålla en väl sammansatt portfölj. Sida anpassar portföljen genom att förhålla sig till utvecklingsutmaningar i respektive kontext, aktuell styrning samt genom att säkerställa att insatser och aktiviteter förväntas bidra till resultat. Trafikljusbedömningen beaktar och utgår från dessa tre aspekter.

1. Slutsatser och bedömningar från genomförandet av föregående strategi

Slutsatser och bedömningar från genomförandet av CSO-strategin 2016-2023

- CSO-strategin 2016-2023 var en av de största strategierna för utvecklingssamarbete, sett till bidragsbelopp, men även utifrån antal partner och antal låg- och medelinkomstländer som verksamheten bedrevs i. Sida hade avtal med 17 svenska strategiska partnerorganisationer (SPO) och sex internationella strategiska partnerorganisationer (ISPO), vilka i sin tur årligen vidareförmedlade bidrag till upp till 2000 partnerorganisationer i över 100 länder. Den ackumulerade strategivolymen var 16,5 miljarder kronor, med en årlig volym på runt 1,8 miljarder kronor.
- Sida bedömer att verksamheten bidrog till såväl stärkt kapacitet hos civilsamhällesaktörer i låg- och medelinkomstländer att bidra till fattigdomsminskning som till främjande av ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhällesorganisationer i låg- och medelinkomstländer. Genom strategin fick civila samhället i låg- och medelinkomstländer stöd i egen rätt som självständiga utvecklingsaktörer, vilket är centrala aspekter i ett utvecklingseffektivt stöd. Sidas avtalspartner rapporterade resultat från en bred verksamhet som bidrog till strategins sju mål. Många organisationer i låg- och medelinkomstländer har i dialogen med Sida framhållit att de genom samarbetet med sin svenska partnerorganisation fått ett partnerskap som har stärkt exempelvis människors chanser på arbetsmarknaden och kvinnogrupperns möjlighet till ansvarsutkrävande på lokal nivå.
- Sida bedömer att pluralismen i strategiportföljen var god. Genom SPO har strategin nått en stor bredd av civilsamhällesaktörer i låg- och medelinkomstländer avseende bland annat tematiskt fokus, typ av organisation, verksamhetsländer och storlek. Under perioden tillkom två svenska SPO.
- Under strategiperioden 2016-2023 fortsatte den globala trenden med ökad inskränkning av mänskliga rättigheter och demokratiskt utrymme i ett stort antal länder som bidrog till ett allt mer krympande utrymme för det civila samhällets aktörer. Civilsamhället har trots det fortsatt att verka, påverka och organisera sig, inte minst för att motarbeta den negativa utvecklingen. Folkliga protester har skett i en stor del av världens länder och globala sociala rörelser har växt fram mot bland annat korruption, mot rasism och för miljön. Sida konstaterar därför att en utebliven försämring eller en fortsatt verksamhet trots försämrade förutsättningar i vissa fall kan bedömas som ett positivt resultat.
- Under strategiperioden förekom flera större omvärldshändelser med globala följdverkningar såsom covid-19-pandemin och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Värdet med långsiktiga samarbeten och samarbetsformer som möjliggör flexibilitet blev tydligt. Sidas avtalspartner och deras partnerorganisationer har uppvisat god anpassningsförmåga.
- Inom ramen för CSO-strategin har Sida utvecklat metoder gällande hur ett bistånds- och utvecklingseffektivt stöd till civilsamhället bör se ut. Dessa har påverkat Sidas stöd till civilsamhällesaktörer även inom andra strategier och andra givare, inom bl.a. OECD-DAC. Det handlar exempelvis om att öka andelen kärnstöd och verka för att öka utrymmet för det civila samhällets aktörer
- Resultatuppföljning är ett område som har utvecklats under strategiperioden. Under första delen av strategiperioden drev Sida tillsammans med SPO ett resultatlabb med syfte att stimulera innovation inom Results Based Management (RBM). Många SPO:er testade nya metoder och flera av dessa fick genomslag. Det är utmanande att lyfta rapporteringen av resultat från direkta

resultat av aktiviteter till att rapportera effekter på mer övergripande nivå från program som genomförs i flera länder och med många partnerorganisationer. Många organisationer arbetar ambitiöst och väl med resultatstyrning och uppföljning medan kapaciteten för RBM är svagare hos andra. Även för Sida är resultatuppföljning och rapportering av resultat utmanande. Det finns ett behov att gå från att i stor utsträckning bygga resultatrapporteringen för strategin på resultatexempel till en mer strukturerad uppföljning av resultat och långsiktiga effekter. Den externa utvärdering av CSO-strategin som Sida lät göra 2021 visade på flera förbättringsmöjligheter i det uppföljningsramverk som Sida använde för CSO-strategin 2016-2023.¹

- Strategin löpte ursprungligen perioden 2016-2022 och i mars 2021 lämnade Sida in en fördjupad strategirapport. Regeringen valde sedan att använda den fördjupade strategirapporten och Sidas svar på ett antal frågor, inklusive förslag på strategimål och inriktning för en framtida strategi, som Sidas underlag till ny strategi. Detta var ett nytt tillvägagångssätt i strategiprocessen. Sidas svar på regeringens frågor lämnades i december 2021. I väntan på beslut om en ny strategi förlängde regeringen strategin.

CSO-strategierna 2024 och 2025-2029

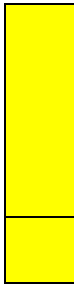
- Beslut om en ny ettårig strategi, "Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället 2024" (CSO-strategin 2024), fattades av regeringen 1 februari 2024 och ersatte då strategin för 2016-2023. Strategins syfte var fortsatt att bidra till ett livskraftigt och pluralistiskt civilsamhälle i utvecklingsländer men syftesformuleringen i övrigt lyfter delvis andra aspekter än tidigare, såsom kapacitet, effektivitet och resultatinriktning. Även de två stödområdena har omformulerats men fokuserar liksom den tidigare strategin på civilsamhällets kapacitet respektive dess utrymme att verka. Antalet strategimål har gått från sju till fem och de har omformulerats med delvis nytt innehåll. Lokal förankring, transparens och diversifierad finansiering är exempel på aspekter som betonas. Strategin tar också upp verksamhetsområden som inte varit vanligt förekommande i tidigare CSO-strategier. Exempel på detta är fri marknad och äganderätt samt regeringens biståndspolitiska prioriteringar "jobbskapande och handel" och "synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken".
- I september 2024 fattade regeringen beslut om en CSO-strategi för perioden 2025-2029 som löper från 1 januari 2025. Syfte, stödområden och strategimål i denna är samma som i CSO-strategin 2024. Den innehåller dock även en ny genomförandemodell som innebär förändringar. Strategin förändrar utformningen av Sveriges stöd till civilsamhället och bygger vidare på styrningen som inleddes i CSO-strategin 2024.
- CSO-strategin 2024 har i stor utsträckning utgjort en övergångsstrategi till den nya fleråriga strategin. Sida har under 2024 fokuserat på omställningsarbetet inför den nya strategin. Slutsatser, bedömningar och lärande från genomförandet av CSO-strategin 2016-2023 kommer därför framför allt föda in i operationaliseringen och genomförandet av den nya fleråriga strategin.
- Några exempel på slutsatser och lärdomar från genomförandet av CSO-strategin 2016-2023 som bör beaktas är följande:
 - Ett bistånds- och utvecklingseffektivt stöd till civilsamhället med långsiktiga partnerskap och flexibla stödformer, såsom kärnstöd, ger civilsamhällesorganisationer i låg- och

¹ FCG Sweden, Evaluation of the Strategy for support via Swedish civil society organisations 2016-2022, februari 2021. Dokumentnummer 006416/21.

medelinkomstländer förutsättningar att arbeta utifrån sina egna prioriteringar och möjlighet att anpassa verksamheten efter förändringar i kontexten.

- Vikten av värdegemenskap och tillit framhålls av såväl SPO som deras partnerorganisationer. Tilliten mellan svenska CSO och lokala civilsamhällesaktörer var ofta en förutsättning för de förändringar som uppnåddes under strategiperioden, inte minst i känsliga frågor och kontexter.
- Det finns ett behov av att stärka resultatuppföljningen i strategin som helhet. Det resultatramverk och plan för uppföljning på strateginivå som Sida ska ta fram för den nya strategin bör på ett bättre sätt möjliggöra Sidas lärande, uppföljning och resultatrapportering av långsiktiga effekter än tidigare strategiers resultatramverk har gjort. Även om många partnerorganisationer arbetar ambitiöst med resultatstyrning och uppföljning är det vanligt att kapaciteten för RBM behöver stärkas. Sidas behöver följa upp detta än mer under den nya strategiperioden. Det är viktigt att Sidas krav avseende resultatrapportering inte hindrar organisationernas strävan att lösa komplexa och angelägna problem.

2. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning av den nya strategin

	 Utvecklings- trend	 Portföljens sammansättning
Stärkt kapacitet hos civilsamhället i utvecklingsländer Strategimål 1: Ökad förmåga för civilsamhället, och dess målgrupper, att organisera sig i frågor som rör demokrati, mänskliga fri- och rättigheter, rättsstatens principer, jämställdhet, fri marknad och äganderätt, ansvarsutkrävande, tolerans, antikorruption och/eller fred och säkerhet. Strategimål 2: Ökad effektivitet, lokal förankring och transparens hos civilsamhällesaktörer.		
Förutsättningar för civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer att verka Strategimål 3: Stärkt utrymme för ett fristående och pluralistiskt civilsamhälle. Strategimål 4: Förbättrade förutsättningar för dialog och samverkan inom civilsamhället, samt mellan civilsamhället och andra aktörer Strategimål 5: Förbättrade förutsättningar för civilsamhällesaktörer att agera självständigt och finna diversifierad finansiering		

3. Slutsatser från operationalisering

Den 1 februari 2024 fattade regeringen beslut om CSO-strategin 2024 som avsåg perioden februari till december 2024. I beslutet framgick att delar i genomförandet av CSO-strategin skulle ses över, exempelvis vidareförmedling från Sidas avtalspart och ansökningsförfarandet. Sida fick information om att regeringen sannolikt skulle fatta beslut om en ny flerårig CSO-strategi under 2024. I ett regeringsuppdrag daterat 29 februari 2024 fick Sida i uppdrag att inkomma med konsekvensanalyser, förslag och beskrivningar relaterade till den vidareförmedling av stöd till civilsamhällesorganisationer (CSO) som idag utförs av de strategiska partnerorganisationerna (SPO).² Uppdraget var uppdelat i tre delredovisningar och inkluderade att Sida skulle ta fram ett förslag till ny genomförandemodell.

Verksamheten under 2024 har präglats av ett omfattande förändringsarbete för att ställa om till en ny flerårig CSO-strategi med en ny genomförandemodell. Eftersom strategin för 2024 var en övergångsstrategi har Sida inte gjort någon operationalisering enligt normala rutiner.

Förändringsarbetet har i stora delar genomförts vid sidan av det ordinarie strategigenomförandet men har i stor utsträckning påverkat strategigenomförandet. Sida har under året bland annat gjort följande:

- Svar på regeringsuppdraget med tre delredovisningar (8 april³, 15 maj⁴ och 30 juni⁵).
- En global utlysning för civilsamhällesaktörer med avsikten att kunna ingå nya avtal från och med 1 januari 2025 publicerades i maj. Inför utlysningen tog Sida fram kriterier för urval. Över 2700 intresseanmälningar inkom. Efter tre urvalssteg inbjöds 50 organisationer att senast den 28 februari 2025 inkomma med ansökan inom del 1 och 2 i strategins genomförandemodell. I urvalsprocessen har Sida även identifierat 239 ODA-baserade CSO som kommer att bedömas inom del 3.
- Den nya strategin möjliggjorde en övergångsperiod till den nya genomförandemodellen. Denna övergångsperiod kunde sträcka sig fram till 30 september 2025. Sida genomförde därför avtalsändringar med samtliga partner där insatsernas aktivitetsperiod anpassades till övergångsperioden. Budgeten sänktes också för att frigöra medel till avtal inom den nya modellen, inklusive med nya samarbetsorganisationer.
- Operationalisering av den nya strategin för 2025-2029 påbörjades.

Förändringsarbetet har inneburit en hög arbetsbelastning för Sida. Mycket av den ordinarie uppföljningen av strategin och insatserna har gjorts med en lägre ambition. Dialogen med partner har påverkats negativt och Sida genomförde inga uppföljningsresor till lokala partnerorganisationer under året. För att klara av uppdraget och reguljär insatshantering haren del extra personalresurser ställts till förfogande tillfälligt inom myndigheten.

För merparten av strategins avtalspartner och deras partnerorganisationer i låg- och medelinkomstländer har 2024 varit ett år med stora osäkerheter och förändringar. Detta följde på de neddragningar av medel som gjorts under 2022 och 2023. I enlighet med Sidas tolkning av den sammanlagda styrningen från regeringen meddelade Sida i mars 2024 att samtliga pågående avtal skulle sägas upp per den 31 december 2024 såvida inte ny styrning kom från regeringen. Detta var nödvändigt om verksamheten skulle kunna arbeta utifrån en ny strategi och modell för genomförande från och med 1 januari 2025. I väntan på en ny strategi kunde Sida endast teckna

² Regeringsuppdrag UD2024/02890, 29 februari 2024. Dokumentnummer 24/000530-3.

³ Sidas redovisning del 1 på regeringsuppdrag UD2024/02890 om bistånd som förmedlas genom civilsamhällesorganisationer. Dokumentnummer 24/000530-4

⁴ Sidas redovisning del 2, regeringsuppdrag UD2024/02890 om bistånd som förmedlas genom civilsamhällesorganisationer. Dokumentnummer 24/000530-5

⁵ Sidas redovisning del 3, regeringsuppdrag UD2024/02890 om bistånd som förmedlas genom civilsamhällesorganisationer. Dokumentnummer 24/000530-6.

ettåriga avtal, vilket påverkade partners möjlighet till planering och fortsatt verksamhet. Många SPO och deras partnerorganisationer började fasa ut verksamhet och säga upp personal och dra ner på fasta kostnader då fortsatt finansiering efter 31 december var osäker. De började också anpassade sig till de lägre nivåer på stödet som de antog skulle komma. Många av organisationerna med lägre bidragsnivåer är sårbara vad gäller fasta kostnader, vilket bland annat medförde att de varslade personal. För SPO har det i många fall även inneburit att planerade utvecklingsarbeten, exempelvis vad gäller ökad andel kärnstöd, har ställts in. I avsnitt 5.1.2 redogör Sida för hur resultaten under 2024 har påverkats av osäkerhet och omställning av strategin.

3.1 Sidas utvecklingserbjudande och förändringsteorier

Sida har inte tagit fram något utvecklingserbjudande för CSO-strategin 2024 men kommer att göra det för CSO-strategin 2025-2029.

En förändringsteori för övergångsstrategin 2024 togs fram under andra kvartalet 2024.⁶ Övergångsstrategin omfattade endast elva månader och operationalisering gjordes därför endast översiktligt. Operationaliseringen, inklusive förändringsteorier, för CSO-strategin som gäller 2025-2029 kommer att beskrivas i strategirapporten för 2025.

3.2 Genomförande

Sida gjorde en förenklad operationalisering av övergångsstrategin och en översiktlig portföljanalys av befintliga insatser. Portföljanalysen visade att den befintliga insatsportföljen över lag var relevant för målen i CSO-strategin 2024 men att vissa justeringar för att bidra till all prioriterad tematik skulle ha stärkt portföljen. Under 2025 kommer portföljen att förändras i enlighet med genomförandemodellen för den nya CSO-strategin 2025-2029.

3.3 Uppföljning

Eftersom CSO-strategin 2024 är en övergångsstrategi gjordes ingen särskild plan för uppföljning. Under 2025 kommer ett resultatramverk och en plan för uppföljning och analys av resultat att tas fram för CSO-strategin 2025-2029. Jämfört med förra strategin ska det bland annat bli tydligare vilken typ av resultat som bidrar till vilket strategimål. Detta arbete görs som en del av operationaliseringen av den nya strategin. Det kommer också att göras i enlighet med den nya sammanhållna modell för resultatuppföljning som är under utveckling på myndigheten.

4. Översikt av strategisammanhanget

Tabell 1. Nyckeltal

Nyckeltal	Värde
Strategivolym mnkr (hela strategivolymen alla år)*	1800,0
Antal insatser med finansiell aktivitet, 2024	61
Utfall mnkr, insatser med finansiell aktivitet, 2024**	1752,6
Antal garantier (pågående under året 2024)	1

* Strategivolymen är den samma som anslaget för 2024.

** Eftersom CSO-strategin 2024 beslutades och trädde i kraft 1 februari 2024 inkluderar antal insatser med finansiell aktivitet och utfallet för dessa även finansiella aktiviteter i den tidigare CSO-strategin under januari 2024.

⁶ Strategimålen i CSO-strategin för 2025-2029 är oförändrade jämfört med övergångsstrategin 2024. Därmed kunde förändringsteorin användas till omsättningsplanen för 2025-2029 när den började utarbetas i oktober 2024.

Antalet insatser med finansiell aktivitet har minskat från 73 insatser 2023 till 61 insatser 2024. Detta förklaras till stor del av att inga nya EU-egeninsatser beviljades som separata insatsavtal under 2024. SPO har fortfarande möjlighet att finansiera egeninsats i EU-finansierade program men det görs istället genom omfördelning av redan beslutade medel inom de pågående SPO-avtalen.

Tabell 1 visar att 47,4 miljoner kronor av anslaget för 2024 inte är utnyttjat. Detta utgör 2,6 procent av strategivolymen 2024. Det outnyttjade anslaget förklaras bland annat av den osäkerhet kring CSO-strategin som rått under året. Flera SPO har avvaktat och delvis bromsat planerad verksamhet, sagt upp anställda och tidigarelagt avslut av insatser. Omfattande arbete med regeringsuppdrag och arbete för att ställa om till CSO-strategin för 2025-2029 och dess genomförandemodell har krävt stora personalresurser hos Sida. Detta har medfört fördröjningar i beredningen av vissa insatser vars startdatum och utbetalning därmed försenats.

Den garantiinsats som pågått under året är pilotprojektet "Innovative Finance for Improved Livelihoods in Kenya and Uganda" som genomförs av Act Svenska kyrkan i nära samarbete med We Effect och Oikocredit, vilka har 30 samarbetspartner som alla är lokala bondeorganisationer.

4.1 Förändringar i utvecklingskontexten

Världen har skakats av delvis överlappande kriser under de senaste åren och risken för fortsatt turbulens kvarstår. Trots motgångar har den globala tillväxten stabiliserats men på en lägre nivå. Fattigdomsminskningen globalt har stagnerat och knappt en femtedel av de globala målen förväntas uppnås 2030. Autokratisering fortsätter att vara den dominerande trenden och respekten för de mänskliga rättigheterna har försämrats. Handelsrestriktioner har tredubblats sedan 2019 och ökad protektionism och fragmentisering förväntas som en följd av regeringsskiftet i USA. Antalet väpnade konflikter har nått rekordnivåer med ofrivillig migration och ökade humanitära behov som följd. De globala koldioxidutsläppen ökar och natur- och extrema väderrelaterade katastrofer förekommer oftare och bidrar till stor förödelse.⁷ Detta påverkar, som enskilda faktorer och sammantaget, civilsamhällets möjligheter att verka utifrån både organisationers och rättighetsbärares prioriteringar och kapacitet.

Demokratin har försvagats i fler länder än den stärkts för åttonde året i rad.⁸ En tredjedel av de cirka 3 miljarder människor som gick till valurnorna supervalåret 2024 gjorde det i länder där kvaliteten på valet var betydligt sämre än för fem år sedan.⁹ Yttrandefriheten kränks av både statliga och icke-statliga aktörer och vanligast var hot och trakasserier mot journalister och media. Likaså inskränktes mötesfriheten, och överdrivet våld och frihetsberövanden av fredliga demonstranter användes för att skingra protester.¹⁰

Anti-rättighetsrörelsen som mobiliserar mot jämställdhet, SRHR och yttrandefrihet växer sig starkare i nästan alla länder runt om i världen. Jämställdhetsgapen kvarstår eller ökar och utvecklingen går sämst i länder i konflikt eller kris.¹¹ Människorättsförsvare och journalister utsätts ofta för hot och trakasserier och civilsamhällesaktivister lagförs.¹² Bland de mest drabbade är förespråkare av

⁷ Sida, Sidas verksamhetsplan 2025, informationsbilaga 2: Förändringar i omvärlden. Dokumentnummer 24/001775-2.

⁸ International IDEA, The Global State of Democracy 2024 - Strengthening the Legitimacy of Elections in a Time of Radical Uncertainty, 2024, s. 10.

⁹ International IDEA, The Global State of Democracy 2024 - Strengthening the Legitimacy of Elections in a Time of Radical Uncertainty, 2024, s. 3.

¹⁰ CIVICUS, People Power Under Attack 2023 - A report based on data from the CIVICUS Monitor, december 2023, s.6

¹¹ Sida, VP2025, informationsbilaga 2: Förändringar i omvärlden.

¹² CIVICUS, People Power Under Attack 2023 - A report based on data from the CIVICUS Monitor, december 2023, s.6

demokrati och klimat- och miljöförsvare, likaså de som kämpar för kvinnors rättigheter.¹³ I exempelvis Afghanistan, Sudan, Myanmar och Ukraina var tillbakagången för kvinnors rättigheter tydlig.¹⁴ Även HBTQI+-personer och organisationer och aktivister som arbetar för deras rättigheter är hårt drabbade.¹⁵ Förhållandena för det civila samhället har blivit betydligt sämre i många länder och 2024 var föreningsfrihet den tredje mest försämrade demokratifaktorn då den begränsades i hela 20 länder.¹⁶ Samtidigt finns ljuspunkter så som avsevärt minskat förtryck av civilsamhället i åtta länder, och förbättrade förutsättningar för bildande och registrering för civilsamhällsorganisationer i sex länder. Tre länder där båda faktorerna har förbättrats är Nordmakedonien, Zambia och Östtimor.¹⁷

4.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

CSO-strategin är en av de största svenska strategierna för utvecklingssamarbete sett till både volym och verksamhetens bredd. Utbetalt belopp 2024 motsvarade närmare fyra procent av Sidas totala utbetalningar till biståndsverksamhet. Genom strategin nådde Sverige under 2024 cirka 1750 lokala civilsamhällsorganisationer i över 90 länder.

Sverige har länge varit drivande i frågan om ett bistånds- och utvecklingseffektivt stöd till civilsamhället och Sidas engagemang i OECD-DAC spelade en betydande roll i framtagande av "DAC Recommendation on Enabling Civil Society in Development Co-operation and Humanitarian Assistance"¹⁸ (DAC-rekommendationen). Sida stödjer OECD-DAC:s arbete för ett effektivare CSO-stöd och deltar i den Community of Practice¹⁹ som verkar för implementeringen av DAC-rekommendationen. Inom EU och FN-systemet försöker Sverige påverka andra givare att arbeta i linje med DAC-rekommendationen, bland annat genom sekunderingar till EU-kommissionen och under 2024, UNDP.

Sverige är, genom Sida, under 2023-2026 medordförande i Globala partnerskapet för effektivt utvecklingssamarbete (GPEDC). Det ger möjlighet att synliggöra svenska prioriteringar och främja bistånds- och utvecklingseffektivitet. Under 2024 genomfördes delar av den fjärde uppföljningsrundan av olika aktörers åtaganden för utvecklingseffektivitet. Under året har GPDEC även arbetat för att den FN-konferens om utvecklingsfinansiering som hålls i Sevilla i juni 2025 ska synliggöra vikten av utvecklingseffektivitet.

Den globala plattformen CSO Partnership for Development Effectiveness (CPDE) får Sida-stöd för att driva metod-, påverkans- och förankringsarbete för ett biståndseffektivt stöd till civilsamhället. CPDE är en nyckelaktör genom att de representerar och lyfter civilsamhällets och rättighetsbärares perspektiv i exempelvis OECD-DAC:s referensgrupp och styrgruppen för GPEDC.

4.3 Resultat från andra strategier, synergier och samordning

Civilsamhället i låg- och medelinkomstländer är viktigt för att genomföra svenskt utvecklingsbistånd och bidra till målen inom ett stort antal andra strategier. Under 2024 var civilsamhällsorganisationer Sidas näst största partnerkategori. Sammanlagt 10,6 miljarder kronor av Sidas utbetalningar gick till civilsamhällesaktörer, vilket är 40 procent av utbetalade medel. Tre fjärdedelar var för långsiktigt utvecklingssamarbete och resterande till humanitär verksamhet. CSO:er var den största

¹³ CIVICUS, People Power Under Attack 2023 - A report based on data from the CIVICUS Monitor, december 2023, s. 12

¹⁴ The Guardian, Gender equality stalling or going backwards for 1bn women and girls, 4 september 2024. Artikel hämtad från The Guardians hemsida den 10 februari 2025.

¹⁵ CIVICUS, People Power Under Attack 2023 - A report based on data from the CIVICUS Monitor, december 2023, s. 9.

¹⁶ V-Dem Institute, Democracy Report 2024, Democracy Winning and Losing at the Ballot, mars 2024, s. 6.

¹⁷ V-Dem Institute, Democracy Report 2024, Democracy Winning and Losing at the Ballot, mars 2024, s. 35.

¹⁸ OECD, DAC Recommendation on Enabling Civil Society in Development Co-operation and Humanitarian Assistance, OECD/LEGAL/5021, 06/07/2021

¹⁹ Sekretariatet kallas ibland även CSO work stream.

partnerkategorin inom de tematiska områdena Humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd, Främjande av frihet och bekämpande av förtryck samt Kvinnors och flickors egenmakt.

Tabell 4 nedan visar hur mycket medel som har rapporterats för de tolv länder eller regioner med mest bidrag från CSO-strategin under 2024. Den bygger på information som SPO har rapporterat till Sida. Under många år gjordes det i CSO-databasen, men 2024 gjordes rapporteringen för första gången i Sidas nya partnerportal.

Tabell 4. Utfall per land/region under strategin (topp 12) 2024

Land/region	Utfall, mnkr
Utvecklingsländer, ospecificerat	739,7
Kenya	103,9
Sydafrika	57,2
Palestina	38,0
Guatemala	33,6
Sri Lanka	32,6
Indien	27,5
Zimbabwe	24,7
Mocambique	24,4
DR Kongo	24,0
Uganda	23,3
Tanzania	22,1

Länderna på listan har varit relativt oförändrad under många år. I likhet med tidigare år redovisas en stor del på "utvecklingsländer, ospecificerat". Det beror på att vissa insatser drivs på global nivå, men också att en del av SPO:s kostnader i Sverige eller andra icke-ODA-länder allokeras till denna kategori eftersom det endast går att landallokera till ODA-länder. En annan förklaring till den stora andelen som registreras som ospecificerat är att insatser som bedrivs i känsliga kontexter av säkerhetsskäl kan rapporteras under denna kategori. För bättre förutsättningar för att utveckla synergier bör andelen ospecificerat minska. Det är också viktigt både för Sidas arbete med att stärka transparensen i redovisningen av medel och resultatredovisningen inom CSO-strategin. I CSO-strategin 2024 och den för åren 2025-2029 lyfts att partnerorganisationerna ska redovisa vilket land som stödet kan knytas till där så är relevant. Sidas arbete med att stärka transparensen i redovisningen i CSO-strategin beskrivs i avsnitt 5.1.2 nedan.

CSO:ers stärkta kapacitet att arbeta med fattigdomsminskning, stärkta rättigheter och civilsamhällets demokratiska utrymme främjar måluppfyllelsen i bilaterala, regionala och tematiska strategier. I auktoritära och repressiva kontexter kan samordning inom civilsamhället vara särskilt avgörande. Där stödjer Sverige, genom CSO-strategin och andra strategier, civilsamhällesaktörer i deras arbete för demokratisk utveckling och ansvarsutkrävande. Många partner inom CSO-strategin stärker dialogmekanismer och mötesplatser för samverkan inom civilsamhället och med andra aktörer, såsom lokala myndigheter och privata näringslivet, vilket även främjar måluppfyllelsen i andra strategier.

Ett exempel på synergier på landnivå är RFSU:s program i Georgien som bidrar med resultat i CSO-strategin som också är relevanta för den svenska strategin för reformsamarbete med Östeuropa 2021-2027. Reformstrategin har därför delegerat medel till CSO-strategin för en insats som bidrar till

mål inom området mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet. RFSU:s partnerorganisation Equality Movement har under flera år anordnat en queerfeministisk sommarskola för HBTQI+ personer i åldern 18-30 år. I en utvärdering som organisationen gjorde uppgav majoriteten av deltagarna att de hade engagerat sig i queer gräsrotsaktivism tack vare sommarskolan. Utvärderingen kunde också bekräfta att deltagarna hade fått en ökad medvetenhet om queera och feministiska frågor, och individuell och politisk egenmakt.²⁰

Kapacitetsstärkande insatser kan bidra till resultat i flera strategier. Till exempel har Kvinna till Kvinna (KtK) inom CSO-strategin möjliggjort kunskapsutbyte mellan partnerorganisationer i västra Balkan. Fokus var att bygga uthålliga kvinnorrättsorganisationer och kvinnorörelser genom bland annat erfarenhetsutbyten. En partnerorganisation i Serbien och en i Nordmakedonien delade lärdomar kring bidragshantering, val av partner, och uppföljning- och utvärderingsmetoder. Genom utbytet stärkte den nordmakedonska organisationen sin kapacitet att vidareförmedla medel. Organisationen spelar nu en viktig roll som vidareförmedlare till gräsrotsorganisationer i ett Sida-finansierat bilateralt program i Nordmakedonien.²¹ En utvärdering har visat att hela 93 procent av KtK:s partnerorganisationer anser att KtK:s evenemang och stöd till kapacitetsutveckling har varit till nytta för deras arbete.²²

CSO-strategin har även länge gett stöd till verksamhet i gränslandet till det humanitära biståndet. I dessa fall kan kapaciteten hos lokala humanitära organisationer stärkas genom CSO-strategin. Ett exempel är KtK som har genomfört ett flertal samråd med sina partnerorganisationer i Ukraina för att få deras perspektiv och diskutera deras behov, prioriteringar och utmaningar. Samtalen resulterade i budskap och rekommendationer om återuppbyggnadsprocesser i Ukraina och hur de kan ta jämställdhet i beaktande. Dessa dokumenterades i en policybrief, "A Feminist Response to the Recovery and Reconstruction of Ukraine", som KtK delade med andra aktörer inför Ukraina Recovery Conference i London i juni. De fick mycket positiv feedback från olika målgrupper på detta arbete, bland annat Världsbanken som senare kontaktade KtK och bad om ett uppföljningsmöte för att diskutera deras rekommendationer.²³

Verksamheten inom CSO-strategin bidrar med kunskap om civilsamhället, dess roll i utveckling och hur civilsamhället kan stödjas utifrån principerna om bistånds- och utvecklingseffektivitet i andra strategier, såväl geografiska som tematiska. I strävan att göra Sidas samarbete med lokala civilsamhällesaktörer mer utvecklingseffektivt gjordes 2024 ett verksövergripande utvecklingsarbete kring förhållningssätt till lokalt ägarskap. Från CSO-strategin delades erfarenheter och kunskap om hur civilsamhället själva motiverar stärkt lokalt ägarskap och vad som i så fall behöver ske.

Den nya CSO-strategin 2025-2029 och Sidas interna förändringsarbete med utvecklingserbjudanden på land, region och global nivå innebär en tydlig ambitionshöjning när det gäller synergier. I operationaliseringen av CSO-strategin 2025-2029 har flera möjligheter till stärkande och utveckling av synergier identifierats.

- **CSO-strategin som del av Sidas utvecklingserbjudanden på land- och regionnivå**

CSO-strategin kommer att kunna bidra i analysen av vilken roll civilsamhället och individuella CSO spelar i ett land eller region och vilket stöd som behövs för att stärka dessa. Det kan också handla

²⁰ RFSU, RFSU Civil Society Partnership Programme for Sexual and Reproductive Health and Rights, 2018-2023 Final Report, Annex D, s. 6-7, 30 maj 2024, Insatsnummer: 54030561 Insatsnamn: RFSU rambidrag 2018-2023 Dokumentnummer: 17/001243-381

²¹ Kvinna till kvinna, Final narrative report 2019-2023 WPS Programme. 31 juli 2024. s. 10. Insatsnummer: 54030562. Insatsnamn: Kvinna till Kvinna ramavtal 2019-2023. Dokumentnummer: 18/001255-368

²² Kvinna till kvinna, Annex G Process Evaluation. 31 juli 2024. s. 19. Insatsnummer: 54030562. Insatsnamn: Kvinna till Kvinna ramavtal 2019-2023. Dokumentnummer: 18/001255-368

²³ Kvinna till kvinna, Annex D.1 2023 Report Global Policy and Advocacy Programme. 31 juli 2024. s. 2-3. Insatsnummer: 54030562. Insatsnamn: Kvinna till Kvinna ramavtal 2019-2023. Dokumentnummer: 18/001255-368

om att lyfta civilsamhälleaktörers relevans och deltagande i processer och initiativ som rör utvecklingsfinansiering genom garantier och andra finansiella instrument, eller samverkan med näringslivet. Resultat som uppnås av partnerorganisationer som får stöd genom CSO-strategin bidrar till Sidas totala bidrag inom Sidas utvecklingserbjudande. Genom CSO-strategins del tre kan direktstöd till lokala civilsamhällesaktörer komplettera det stöd som ges från landstrategin och andra strategier.

- **Samarbete och samordning med övriga globala strategier**

CSO-strategin är en global aktörsfokuserad strategi och kan ge relevanta bidrag i de utvecklingserbjudanden som tas fram för de globala tematiska strategierna. Det finns även stora möjligheter att effektivisera och förbättra arbetet genom att de globala strategierna samordnar verksamhetsplanering, resultatuppföljning och rapportering samt de globala strategiernas bidrag till utvecklingserbjudanden på land- och regionnivå.

- **Fortsatt utveckla och stärka synergier med HUM**

Enligt CSO-strategin 2025-2029 kan verksamhet i gränslandet mellan det humanitära och utvecklingssamarbetet fortsatt stödjas. CSO-strategin kan således även fortsatt finansiera verksamhet som tangerar humanitärt bistånd. Kapacitetsstärkande av partner som arbetar både humanitärt och långsiktigt kan ge värdefulla synergier. Utvecklad dialog med den humanitära avdelningen kan stärka dessa synergier ytterligare. För direktstöd till organisationer med humanitär verksamhet som bidrar till CSO-strategins mål avser CSO-enheten att utforska möjligheten om att delegera medel till Sidas Humanitära avdelning.

- **Civilsamhällets metodfrågor**

Med CSO-strategins genomförande genereras kunskap och lärande om civilsamhällesfrågor och hur ett bistånds- och utvecklingseffektivt stöd till civilsamhället bör se ut. Denna kunskap och lärande kan bidra till hela myndighetens arbete genom rådgivning, policy- och metodutveckling samt normativ dialog avseende civilsamhällesfrågor.

5. Resultatredovisning ²⁴

5.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå

5.1.1 Analys av portföljen, inklusive integrering av perspektiven²⁵

Sidas partnerorganisationer har under 2024 bidragit till samtliga strategimål. I januari gällde målen i CSO-strategin 2016-2023 och insatserna bidrog till de sju strategimålen inom två stödområden. Från och med februari gällde de fem strategimålen i de två stödområdena i CSO-strategin 2024. De två strategiernas övergripande syfte är samstämmiga men framför allt strategimålen har ändrats. Sida bedömer att portföljen 2024 huvudsakligen var relevant för båda strategierna, men vissa tematiska områden i strategin för 2024 var för svagt representerade.

Insatserna i portföljen bidrar till flera strategimål och båda stödområdena. Strategimålen är breda och övergripande, och är i stor utsträckning överlappande och påverkar varandra. I enlighet med principerna för bistånds- och utvecklingseffektivitet uppmuntrar Sida att samarbetspartner använder

²⁴ I kapitlet används begreppet ”utfall”. Med utfall avses utbetalade medel minus återbetalade medel.

²⁵ De perspektiv som ingår är fattiga människors perspektiv på utveckling och ett rättighetsperspektiv samt de tre tematiska perspektiven: ett jämställdhetsperspektiv, ett miljö- och klimatperspektiv och ett konfliktperspektiv. Integrering av dessa redovisas mot bakgrund av att detta varit ett krav i den styrning som varit aktuell under rapporteringsperioden.

sina egna system, exempelvis för resultatstyrning, och inte anpassar resultatrapportering till CSO-strategins mål.

Ett exempel på förändring som bidrog till flera strategimål i CSO-strategin 2024 var när We Effect och deras partnerorganisation "Small Producers Development and Transporters Association" (SPRODETA) i Malawi ökade kvinnors ekonomiska egenmakt och därmed bidrog till bättre levnadsvillkor (vilket bidrar till CSO-strategins syfte). De genomförde medvetenhöjande insatser och påverkansarbete samt främjade samarbeten mellan olika aktörer. Detta ökade lokala ledares och drygt 3000 invånares (1852 kvinnor och 1468 män) kunskap om kvinnors äganderätt och markrättigheter (strategimål 1). Inom insatsen bildade kvinnor även "Women Action Groups" (strategimål 1) och deras påverkansarbete resulterade i att 84 kvinnor tog plats i bydomstolar (strategimål 4). Detta i sin tur har bidragit till 101 kvinnors äganderätt till mark (strategimål 1). En kvinna i Chitipa-distriktet som nu äger sin jordbruksmark vittnar om hur betydelsefullt detta är för henne. Nu kan hon själv bestämma hur och vad hon ska producera. Tidigare odlade hon på sin fars mark och det var han som bestämde vilka grödor som skulle odlas. (strategimål 1). Insatsen har både möjliggjort och synliggjort strukturella förändringar på individ- och samhällsnivå när kvinnor och män i dessa fall har bidragit till att möjliggöra individuellt markäggande för kvinnor (strategimål 3).²⁶ Sida bedömer att resultatet också bidrar till strategimål 2 eftersom organisationerna har visat på god effektivitet, lokal förankring och transparens.

På grund av att strategimålen är breda och delvis överlappande gör Sida endast en uppskattning av hur stor andel av varje insats som bidrar till respektive strategimål. Det är därför inte meningsfullt att redovisa utfall per strategimål. I Tabell 5 nedan redovisar Sida istället utfall per stödområde. Utfallet under CSO-strategin 2016-2023 är medel utbetalade i januari 2024 och utbetalningar från och med februari är redovisade under CSO-strategin 2024.

Tabell 5. Utfall och antal insatser per stödområde i CSO-strategin 2016-2023 och CSO-strategin 2024*

Stödområde i CSO-strategin 2016 – 2023 (januari 2024)		Utfall, mnkr	Antal insatser
1	Stärkt kapacitet hos civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer att bidra till fattigdomsminskning i utvecklingsländer	585,0	15
2	Främjande av ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhällesorganisationer i utvecklingsländer	266,5	15
Stödområde i CSO-strategin 2024 (februari - december 2024)		Utfall, mnkr	Antal insatser
1	Stärkt kapacitet hos civilsamhället i utvecklingsländer	591,1	47
2	Förutsättningar för civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer att verka	310,3	37

*Notera att en insats kan bidra till båda stödområdena. Antalet insatser i denna tabell går därmed inte att jämföra med övriga tabeller.

Under 2024 gick 67 procent till stödområde 1, att jämföra med 2023 då det var 70 procent. De två strategierna är inte identiska och kan inte jämföras exakt, men det är tydligt att den övervägande delen av anslaget även 2024 gick till verksamhet som stärker civilsamhällets kapacitet.

²⁶ We Effect, Food, Rights & Power We Effect's Annual Report for 2023 to Sida CIVSAM. Maj 2024. Annex 1, s 4. Insatsnummer: 15876. Insatsnamn: Food, Rights and Power 2023-2027. Dokumentnummer: 21/001309-185.

Tabell 6 nedan ger en översikt över vilka globala mål och i vilken omfattning insatserna bedöms ha bidragit till under 2024. Utfall och antal insatser per globalt mål är snarlikt jämfört med förra årets strategirapport, vilket är väntat eftersom de flesta av insatserna som pågick 2023 fortsatte 2024. Mer än hälften av totalt 61 insatser bidrar till Mål 5 Jämställdhet, vilket gör att flest insatser fortsatt bidrar till det. Liksom 2023 är Mål 16 för fredliga och inkluderande samhällen näst vanligast. Alla insatser, liksom strategin som helhet, syftar till minskad fattigdom även om bara en knapp tredjedel av utfallet har registrerats inom Mål 1.

Tabell 6. Utfall och antal insatser per globalt mål (Agenda 2030), 2024

Globalt mål Agenda 2030	Utfall, mnkr	Antal insatser*
5 - Jämställdhet	1163,2	33
16 - Fredliga och inkluderande samhällen	773,8	26
1 - Ingen fattigdom	621,9	15
17 - Genomförande och globalt partnerskap	492,5	13
13 - Bekämpa klimatförändringarna	478,5	9
12 - Hållbar konsumtion och produktion	393,1	5
3 - Hälsa och välbefinnande	365,0	9
10 - Minskad ojämlikhet	330,3	13
2 - Ingen hunger	274,9	5
6 - Rent vatten och sanitet för alla	260,9	3
15 - Ekosystem och biologisk mångfald	173,4	6
4 - God utbildning för alla	154,4	5
8 - Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	125,2	4
14 - Hav och marina resurser	91,8	1
11 - Hållbara städer och samhällen	20,2	2
99 - Ej applicerbart	7,9	10
7 - Hållbar energi för alla **	-8,4	2

*Notera att en insats kan bidra till flera globala mål. Antalet insatser i denna tabell går därmed inte att jämföra med övriga tabeller.

** Minussiffran förklaras av återbetalningar i två insatser som bidrog till globala målet 7 som slutrapporterades och avslutades under 2024.

Tabell 7. Utfall per partnerkategori, 2024

Partnerkategori	Utfall, mnkr	Procent
Icke-statliga organisationer (NGOs) och civilsamhälle	1734,5	99,0 %
Multilaterala organisationer	10,1	0,6 %
Offentliga institutioner	7,7	0,4 %
Övriga	0,4	0,0 %

Eftersom CSO-strategin har civilsamhället som aktörsgrupp går nästan hela anslaget till partnerkategorin "Icke-statliga organisationer (NGOs) och civilsamhälle". Medel till multilaterala organisationer är kostnader för en sekundering till UNDP och stödet till sekretariatet för OECD/DAC inklusive CSO Community of Practice. Utfallet till offentliga institutioner och övrigt består av konsulttjänster som Sida upphandlat, huvudsakligen för omställningen till den nya CSO-strategin och då tjänster för utlysningen och juridisk rådgivning.

Sida ska för 2024 redovisa hur verksamheten genomsyras av de fem perspektiven, det vill säga fattiga människors perspektiv på utveckling och rättighetsperspektivet samt de tre tematiska perspektiven; ett jämställdhetsperspektiv, ett miljö- och klimatperspektiv och ett konfliktperspektiv.

Sidas bedömning är att insatserna i hela portföljen utgår från **fattiga människors perspektiv** på utveckling och **rättighetsperspektivet**. Insatser där delar av något perspektiv har behövt synliggöras eller stärkas har följts upp, oftast i ordinarie uppföljning. Ett exempel på hur båda perspektiven har integrerats är IM:s verksamhet i södra Afrika, vilken dessutom har ökat flickors deltagande i påverkansarbete. Partnerorganisationer från flera länder har etablerat en regional rådgivnings- och påverkansgrupp för arbete mot barnäktenskap. De har påverkat policyer och beslutsfattare inom Southern Africa Development Community och afrikanska unionen. Inom ramen för detta initiativ har en plattform skapats där invånare i lokalsamhällen kan möta och försöka påverka traditionella ledare. Genom plattformen bildades ett nätverk med över 2 000 flickor från Malawi, Zimbabwe och Zambia. Nätverket förespråkar rättigheter, delar information och samarbetar med lokala traditionella ledare. Genom att använda lokala språk har de synliggjort och effektiviserat det arbete som görs för att stoppa barnäktenskap, stärka de rättsliga principerna och främja flickors återgång till skolan. I Zimbabwe startade en ung aktivist, med stöd från nätverket, fem flickklubbar i olika byar och nådde över 700 flickor.²⁷

Tabell 8 nedan visar hur stor andel av utfallet 2024 som markerats med de tre tematiska policymarkörerna, antingen som huvudsyfte eller som delsyfte. Markörerna ger en indikation på hur väl integrerade de tematiska perspektiven är (men det är inte synonymt med integrering).

Tabell 8. Policymarkörer, 2024

Markörer	Andel delsyfte	Andel huvudsyfte
Miljö- och klimat	45,9 %	9,4 %
Jämställdhet	60,7 %	21,0 %
Konflikt	37,1 %	0,0 %

Över 80 procent av utfallet 2024 gick till verksamhet med jämställdhet som huvud- eller delsyfte. Ett exempel på **jämställdhetsintegrering** är verksamheten som Union to Union, partnerorganisationen UNI Global Union och den lokala fackföreningen "Sindicato de trabajadores de la pulpa y el cartón" (SINTRAINAGRO) driver i Urabá, Colombia. Union to Unions stöd har stärkt partnerorganisationernas förmåga att förhandla kollektivavtal. Det bidrog till att SINTRAINAGRO och bananföretagarföreningen Augura undertecknade ett femårigt kollektivavtal som omfattar omkring 20 000 arbetare. Avtalet har bland annat stärkt kvinnors ekonomiska egenmakt genom förbättrade arbetsvillkor och ökad sysselsättning. Kollektivavtalet gav också löneökningar och ekonomiskt stöd för bostäder, hälsa och utbildning. Enligt Union to Union ger kollektivavtal stabilitet för både företagen och de anställda.²⁸

²⁷ Individuell Människohjäl, Final Result Report 2019-2023. 24 juni 2024. S 19-20. Insatsnummer: 54030563. Insatsnamn: Rambidrag för perioden 2019- 2023. Dokumentnummer: 18/001200-348.

²⁸ Union to Union, Annual Report to Sida for the period 2023, 6 juni 2024, s. 5. Insatsnummer: 15718. Insatsnamn: Trade Union rights are Human rights. Dokumentnummer: 22/000419-63.

Sida har prioriterat stärkt integrering av **klimat- och miljöperspektivet** i genomförandet av CSO-strategin, bland annat genom att följa upp partnerorganisationernas efterlevnad av styrningen, öka kvaliteten i verksamheten och stärka civilsamhällets bidrag till hållbar samhällsomställning. En extern studie av Sidas satsning visade bland annat att Sidas dialog samt tydliga krav och riktlinjer ledde till att SPO:s kunskaper och strategiska arbete med att genomföra miljöintegrering i praktiken förbättrades.²⁹ Studiens rekommendationer för Sidas fortsatta arbete med stärkt integrering av klimat och miljö kunde dock inte omhändertas på grund av den tidskrävande omställningen till ny styrning i CSO-strategin. Ett konkret exempel på resultat från Sidas satsning är att andelen av Rädda Barnens partnerorganisationer som integrerat klimat och miljö som en barnrättsfråga har ökat med 20 procent mellan åren 2022 och 2024.³⁰ Även andra SPO:er rapporterar goda resultat från verksamhet med ett integrerat **miljöperspektiv**. Ett exempel bland de som arbetar för förbättrad försörjning är Afrikagruppernas partnerorganisation União Nacional De Camponeses (UNAC) i Mocambique. Efter en växande efterfrågan på lokala fröer initierade de fröbanker som idag drivs av lokalsamhällena. Antalet fröbanker har växt från fem till fjorton och finns nu i åtta provinser. Initiativet har lett till större skördar, pilotprojekt för att rädda fröer och stöd till bönder så de kan bevara fröer till nästa odlingsäsong. Utöver att fröbankerna blir ett nav för kunskapsutbyte, ökar den lokalsamhällets kontroll över sin matproduktion och därmed självständigheten eftersom de inte är beroende av att köpa fröer. De lokaldrivna fröbankerna främjar därmed hållbarhet och ökar lokalsamhällets kontroll över livsmedelsproduktionen.³¹

Inte någon av Sidas partnerorganisationer har fredsbyggande som sitt primära verksamhetsområde, trots att flera i huvudsak verkar i konfliktmiljöer, vilket förklarar varför ingen av insatserna i strategin har markerat policymarkören konflikt som huvudsyfte. Samtidigt är integreringen av ett **konfliktperspektiv** ett krav, och i många kontexter helt avgörande för verksamheten. Under 2023 pågick 59 konflikter i vilka stater var inblandade.³² Världsbanken uppskattar att 324 miljoner av de människor som lever i extrem fattigdom idag bor i länder som klassas som sköra och konfliktdrabbade.³³ Konfliktperspektivet rör också utvecklingssamarbetet, vilket arbetet som WWF:s partnerorganisation Jeunes Méthodistes i Demokratiska Republiken Kongo bedriver i åtta byar i Sydkivu-provinsen är ett exempel på. De har stärkt människors möjligheter till ansvarsutkrävande genom att lansera en klagomålsmekanism där förfördelade parter kan lämna in klagomål vilket ska förebygga konflikter och tillhandahålla ett effektivt och rättvist system. I klagomålsmekanismen hanteras konflikter som rör bland annat ledarskap, utpressning, underlåtenhet att uppfylla åtaganden, uteslutning av personer från projekt, brist på transparens, samt maktmissbruk eller andra oegentligheter som misstänkt korruption, bedrägeri och förskingring. Systemet ska också främja uppgörelse i godo. Klagomålen tas upp av medlemmar i byarna och lyfts till juridiska instanser vid behov. Boenden i byarna har utbildats om varför denna mekanism är viktig, vilka skyldigheter i fråga om mänskliga rättigheter som finns, hur dessa är kopplade till specifika fall och frågor som tas upp. De har också utbildats i hantering och förvaltning av klagomålssystemet i sig.³⁴

Diagram1 nedan visar de bedömningar som handläggarna gör årligen. Det omfattar insatser som påbörjades under den tidigare CSO-strategin och var fortsatt aktiva 2024. Andelen insatser vars

²⁹ CIVSAM: Learning from measures to promote environmental integration, Final Report, 23 August 2023, Sida's Helpdesk for Environment and Climate Change, s. 4-6 och 11-12. Dokumentnummer 23/000172-59

³⁰ Rädda Barnen Sverige, Application to Sida - Save the Children's Civil Society Strengthening Programme for Children's Rights 2025-2030, 28 februari 2025, s. 12. Insatsnummer 17443. Insatsnamn: Rädda Barnen CSO-strategin 2025-2029. Dokumentnummer: 25/000439-1

³¹ Afrikagrupperna, Report 2023 Development Cooperation Afrikagrupperna's Annual report to Sida Civsam, 15 maj 2024, s. 6. Insatsnummer: 15266. Insatsnamn: Afrikagruppernas program för en rättvis värld. Dokumentnummer: 21/001150-107.

³² Uppsala Universitet, UCDP: record number of armed conflicts in the world, 3 juni 2024. Hämtad 31 januari 2025 från Uppsala universitets hemsida.

³³ Världsbanksgruppen, Fragility, Conflict and Violence - Overview, 24 maj 2024. Hämtad 11 februari 2025 från World Bank Groups hemsida.

³⁴ WWF, Leading the Change 2 - Civil society, rights and the environment, Annual Progress Report 2024, 15 november 2024, s. 8. Insatsnummer: 15745. Insatsnamn: Leading the Change 2. Dokumentnummer: 23/000168-80.

sannolikhet att nå sina mål bedöms vara trolig eller mycket trolig är snarlik med den 2023³⁵. Det kan vara ett tecken på att SPO, trots oklarheter kring omställningen av CSO-strategin och en ryckighet för många organisationer, har lyckats upprätthålla god kvalitet i verksamheten. Eftersom insatsernas mål är breda kan bedömningen bli att de bidrar till avsedda mål trots förändringarna.

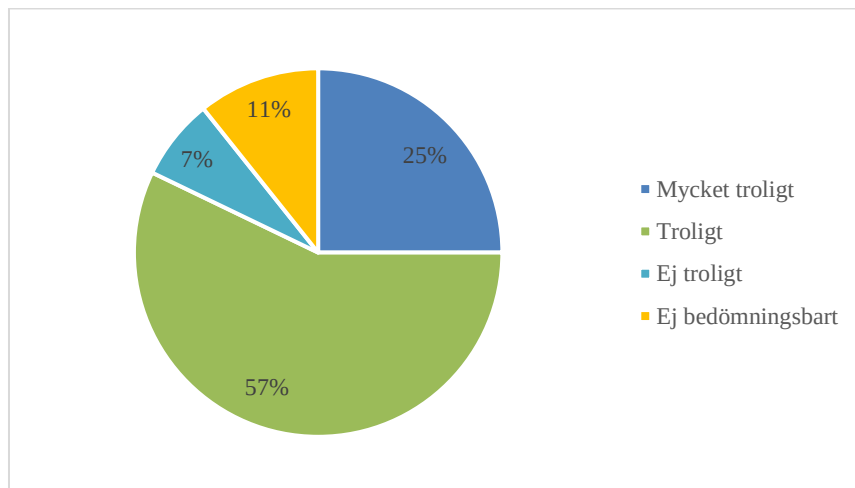

Diagram 1: Sannolikhet att insatserna under strategin når sina mål³⁶

Det bör framhållas att de flesta bedömningar gjordes innan förutsättningarna för övergångsperioden under 2025 vara klara. Det var därför okänt hur pågående insatser skulle komma att påverkas. I synnerhet i de insatser som hade planerats för att pågå i flera år framåt och därmed tvingats avsluta i förtid har sannolikheten att de ska nå sina ursprungliga mål minskat. Det finns även en risk att de resultat som uppnåtts hittills i dessa insatser inte hinner bli långsiktigt hållbara.

5.1.2 Sammanfattande resultatanalys på strateginivå

Trots den negativa utvecklingstrenden och trots osäkerheten som förändringarna i CSO-strategin inneburit bedömer Sida att verksamheten har uppnått resultat och bidragit till strategimålen under strategins båda stödområden. Verksamheten har därmed bidragit till ett livskraftigt och pluralistiskt civilt samhälle i lång och medelinkomstländer, och dess möjlighet, kapacitet och förmåga att på ett effektivt och resultatnriktat sätt skapa bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Som rapporterats i tidigare strategirapporter beror detta till stor del på att SPO och deras partnerorganisationer har lång erfarenhet av att verka i svåra kontexter och med skiftande förutsättningar. De långsiktiga partnerskapen mellan organisationerna bidrar också till förmågan att verka även under svåra förhållanden. För tre av de fem strategimålen bedöms portföljens sammansättning vara gul, vilket betyder att portföljen behöver mindre justeringar. Detta beror framför allt på att strategimålen i CSO-strategin inte är de samma som i den föregående strategin. Det tar tid för Sida att ställa om portföljen till nya strategimål. Eftersom strategin 2024 var en övergångsstrategi till en ny flerårig strategi har fokus under året legat på att förbereda omställningen till den nya styrningen med en ny genomförandemodell från och med 2025. Omställningen av portföljen kommer börja få genomslag först under 2025 allt eftersom Sida tecknar avtal med aktörer inom ramen för den nya genomförandemodellen.

³⁵ Andelen var 85 procent 2023 och 82 procent 2024.

³⁶ De insatser som bedömts som "ej bedömningsbara" är framför allt insatser avseende EU-egeninsatser i vilka den löpande uppföljningen görs av EU. Sida bedömer endast slutrapportering.

Även om insatserna bedöms bidra till strategimålen är det viktigt att understryka att de svåra omständigheterna begränsar vilka resultat som har kunnat uppnås. Utvecklingen i kontexten gör liksom föregående år att en stor del av arbetet handlar om att bibehålla utrymme och rättigheter snarare än att flytta fram positionerna. Under 2024 påverkades SPO och resultaten i deras verksamhet både av effekterna av 2023 års limiter och den osäkerhet kring strategin som rådde fram till beslutet om en ny flerårig strategi fattades i september. Då det länge var oklart om alla avtal skulle avslutas 31 december 2024 förberedde sig alla partnerorganisationer för detta. Den övergångsperiod fram till och med september 2025 som möjliggjordes i beslutet om CSO-strategin 2025-2029 skapade bättre förutsättningar att hantera övergången till den nya genomförandemodellen. Övergången och den nya modellen får trots detta stora konsekvenser för många SPO och deras partnerorganisationer. Bidragsnivåerna sänks för alla SPO utom de som hade lägst bidrag 2024. För tio av de 17 SPO:erna avbryter Sida dessutom avtalen för pågående program. Störst konsekvenser blir det för de organisationer som haft stora bidrag och som befunnit sig mitt i en femårig avtalsperiod. Det gäller till exempel We Effect vars program avslutas efter halva tiden med ett nästan halverat bidrag. För att hantera detta fasar organisationen ut programmen i Sri Lanka och Filippinerna med totalt 28 partnerorganisationer. Stödet till bostadskooperativ fasas ut ur alla program vilket innebär att det pågående samarbetet med 21 partnerorganisationer avslutas. Detta får stora negativa konsekvenser för måluppfyllelse och resultat i det pågående programmet som planerades för en period om fem år. Det finns också en risk att resultat som redan har uppnåtts och som kommer att uppnås fram till programmets slut inte kommer hinna konsolideras och upprätthållas på längre sikt. Liknande konsekvenser bedöms uppstå för Rädda Barnen, Act Svenska Kyrkan, Union to Union, Naturskyddsföreningen och Afrikagrupperna som alla hade två år eller mer kvar på sina aktivitetsperioder.

Sida bedömer att SPO har vinnlagt sig om att göra så ansvarsfulla avslut av samarbeten med partnerorganisationer som möjligt. De har gjort strategiska val kring vilka partnerorganisationer som bäst klarar av ett avslut och vilka som behöver ytterligare stöd. Många har också försökt hjälpa partner att hitta annan finansiering.

CSO-strategin 2024, liksom den nya strategin för perioden 2025-2029, anger att transparensen i redovisningen av medlen inom strategin ska öka. Alla organisationer som erhåller stöd ska rapportera hur medlen används och vilka resultat som har uppnåtts i insatserna. Sida ska säkerställa att rapporterad data finns lättillgänglig för allmänheten via digitala kanaler, till exempel genom OpenAid. Arbetet med att stärka transparensen i CSO-strategin sker inom ramen för Sidas övergripande långsiktiga arbete med att förstärka transparensen i hela det svenska utvecklingssamarbetet. Detta arbete har beskrivits i Sidas svar på regeringsuppdraget "Öka transparensen i biståndet" (UD2024/13584)^{37,38}. Under 2024 har Sida löpande tillgängliggjort detaljerad information om CSO-strategins genomförande på Openaid och D-portal (International Aid Transparency Initiative, IATI), utöver den årliga rapporteringen till OECD-DAC. Fram till och med december 2023 publicerades även information om SPO:ers samarbeten i efterföljande led på den externt tillgängliga CSO-databasen. Eftersom CSO-databasen var tekniskt utdaterad ersattes den under 2024 med Sidas nya Partnerportal. Partnerportalen är dock endast tillgänglig för Sida. Under 2024 påbörjades arbete med att göra informationen om efterföljande led externt tillgänglig igen, antingen på Openaid eller annan lämplig plattform. Rapporteringskraven på partnerorganisationerna har inte förändrats som en konsekvens av nedläggningen av CSO-databasen. Organisationernas transparens gentemot Sida har således inte påverkats.

³⁷ Återrapportering enligt regeringsuppdrag - Öka transparensen - Del 1, 21 november 2024. Dokumentnummer 24/001471-2

³⁸ Sidas återrapportering enligt regeringsuppdrag till Sida om att öka transparensen inom biståndet UD2024/13584, 20 december 2024. Dokumentnummer 24/001471-3 2

5.2 Analys och redovisning av resultat på strategimålsnivå (inklusive trafikljus)

CSO-strategin 2024 har delvis nya strategimål. Till exempel inkluderas tematik i första målet om ökad förmåga till organisering och däri är ”fri marknad och äganderätt” ett nytt område. Insatserna initierade före 2024 är fortsatt relevanta, men vissa justeringar för att bättre bidra till all prioriterad tematik skulle ha stärkt portföljen.

De SPO som enligt avtal inkom med en så kallad fördjupad treårig rapport under 2024 har gjort en mer omfattande resultatrapportering än de som rapporterat för endast ett år.

5.2.1 Stödområde 1: Stärkt kapacitet hos civilsamhället i utvecklingsländer

Strategimål 1: Ökad förmåga för civilsamhället, och dess målgrupper, att organisera sig i frågor som rör demokrati, mänskliga fri- och rättigheter, rättsstatens principer, jämställdhet, fri marknad och äganderätt, ansvarsutkrävande, tolerans, antikorruption och/eller fred och säkerhet.

Utvecklingstrend

Utvecklingen går bakåt och det beror i hög grad på demokratins tillbakagång. Försämringar har skett globalt vad gäller både yttrandefrihet och föreningsfrihet vilket påverkar civilsamhällets arbete och organisering.³⁹ Till exempel innebär begränsad yttrandefrihet sämre möjligheter för civilsamhället att mobilisera sina målgrupper för att påverka och utkräva ansvar; och försämrade föreningsfrihet hinder att bygga kapacitet att organisera sig. Vissa civilsamhällesaktörer har en särskilt utmanande situation, så som kvinnorättsorganisationer, klimat- och miljöförsvarare, och organisationer som förespråkar HBTQI+ personers rättigheter.⁴⁰ Samtidigt, som konstaterades ovan (se avsnitt 4.2), förbättrades situationen för civilsamhällsorganisationer i vissa länder.⁴¹ Ljusglimtarna är dock så få globalt sett att trenden bedöms som fortsatt nedåtgående.

Portföljens sammansättning

Sida bedömer att portföljen behöver mindre justeringar. De 17 svenska partnerorganisationerna och deras samarbetsparter i utvecklingsländerna bedriver samtliga verksamhet som bidrar till strategimålet, men några av de tematiska prioriteringarna behöver stärkas i verksamheten. Resultatexempel visar samtidigt att inte minst de SPO som arbetar med försörjningsrelaterade frågor bidrar till den nya strategins prioriterade tematik ”äganderätt” och ansvarsutkrävande. Sidas bedömning är att portföljen är väl sammansatt utifrån den beskrivna kontexten. Trots externa och interna utmaningar för civilsamhällesaktörer världen över når CSO-strategins partner betydelsefulla resultat och under året bidrog de till att öka kapaciteten för organisering inom de frågor som ingår i strategimålet, men viss tematik behöver stärkas. Resultaten som uppnås blir möjliga när organisationer har god anpassningsförmåga och välfungerande samarbeten, något Sida genomgående får exempel på i dialog med SPO och vid uppföljningsresor.

Sidas partnerorganisationer har under 2024 rapporterat många resultat som bidrar till strategimålet. Ett exempel är Union to Union som i Indien bidrar till fattigdomsminskning och mer

³⁹ V-Dem Institute, Democracy Report 2024, Democracy Winning and Loosing at the Ballot, mars 2024, s 6.

⁴⁰ CIVICUS, People Power Under Attack 2023 - A report based on data from the CIVICUS Monitor, december 2023, s. 12 och 9.

⁴¹ V-Dem Institute, Democracy Report 2024, Democracy Winning and Loosing at the Ballot, mars 2024, s. 35.

motståndskraftiga samhällen. Fackföreningarna bedriver påverkansarbete för att myndigheterna ska etablera sociala trygghetsfonder och försäkringar för arbetare. Hela 93 procent av den indiska ekonomin består av informella arbetare. Deras tillgång till grundläggande mänskliga rättigheter, som att gå med i en fackförening eller att föra kollektiva förhandlingar, är begränsad. Med stöd från Union to Union har Self-Employed Women's Association (SEWA), den enda indiska fackföreningen för kvinnor i den informella sektorn, bidragit till att omkring 30 000 informella arbetare registrerats i regeringens socialförsäkringssystem och att närmare 20 000 byggnadsarbetare registrerats i olika socialförsäkringsportaler.⁴²

I Togo har Plan International Sverige bidragit till att en ny lag mot sexuellt våld i skolor har antagits. Sexuellt våld är ett stort problem i många skolor och har varit en bidragande orsak till flickors avhopp. En av organisationens partnerorganisationer hade en ledande roll i en grupp av CSO:er som bildades 2019 för att förändra den nationella lagstiftningen. Flera andra partnerorganisationer deltog i gruppens arbete. Gruppen tog fram och genomförde en strategisk plan för opinionsbildning. Den nya lagen antogs i december 2022.⁴³

I Chaco-regionen i Paraguay har 120 familjer från urfolket Enxet kunnat återintegreras på sina förfäders mark efter att i över tjugo år ha nekats att bo där då nationella lagar inte erkände urfolks markrättigheter. Förändringen skedde efter att Diakonias partnerorganisationer National Indigenous Articulation towards a life with dignity (ANIVID) och Tierra VIVA for the Indigenous People in Chaco drivit ett långsiktigt påverkansarbete mot flera institutioner som arbetar med mark- och äganderätt. Diakonia bidrog dels med kunskap om juridiska processer i markrättigheter för urfolksrepresentationer, dels med ett utbildningsprogram om urfolksrättigheter till kvinnliga ledare.⁴⁴

Sammanfattningsvis bedömer Sida att verksamheten i hög grad bidrar till att stärka en mångfald av rättighetsbärare och civilsamhällesorganisationer att tillsammans arbeta för förändring inom de frågor de själva prioriterar. Det har omfattat bland annat demokrati, mänskliga fri- och rättigheter och jämställdhet.

Strategimål 2: Ökad effektivitet, lokal förankring och transparens hos civilsamhällesaktörer

Utvecklingstrend

Den demokratiska tillbakagången försämrar CSO:ers förutsättningar att arbeta effektivt, transparent och med lokal förankring. När exempelvis lagstiftning försvårar organisationers registrering⁴⁵, och ökar den administrativa bördan tar det resurser från deras kärnverksamhet. Likaså medför ökande fattigdom och förvärrad konfliktsituation begränsningar i både människors vardagliga prioriteringar och praktiska möjligheter att organisera sig. Sammantaget får detta konsekvenser för vilka resurser som är tillgängliga, hur väl civilsamhället kan förankra sitt arbete, och utrymmet för att vara transparenta. Lokalt ägarskap betonas allt oftare, till exempel genom DAC-rekommendationen. Andelen av världens samlade CSO-stöd som förmedlades direkt till CSO i ODA-länder under 2023 var dock, precis som 2022, bara tio procent. Övriga 90 procent förmedlades genom organisationer i givarländerna och internationella CSO.⁴⁶

⁴² Union to Union, Annual Report to Sida for the period 2023, 6 juni 2024, s. 6 och 8. Insatsnummer: 15718. Insatsnamn: Trade Union rights are Human rights. Dokumentnummer: 22/000419-63.

⁴³ Plan International, Annual Progress Report year 4 (avseende perioden juli 2022 till juni 2023), januari 2024, s. 8.

Insatsnummer 13113. Insatsnamn: Plan International program Generation Change! Dokumentnummer: 18/000294-421

⁴⁴ Diakonia, Annual Report 2023 "Shifting contexts, supporting change, transforming societies" Annex 7 – Examples of results 2023 (observera att titeln på dokumentet är Annex 8 – Examples of results), 31 maj 2024, s. 11-12. Insatsnummer: 14311. Insatsnamn: Shifting contexts, supporting change, transforming societies. Dokumentnummer: 20/000766-247.

⁴⁵ International Center for Not-for-Profit Law, Foreign Influence Registration Laws and Civil Society: An Analysis and Responses. April 2024 (updated January 2025), s 2.

⁴⁶ OECD, Aid for Civil Society Organisations 2025, 31 januari 2025, s.8.

Portföljens sammansättning

En majoritet av SPO vars verksamhet bidrog till den föregående strategins mål om utvecklingseffektivt CSO-stöd, bidrar även till detta strategimål. Det görs genom att bland annat stärka lokala civilsamhällesaktörers förmåga att planera, följa upp, analysera och anpassa sin verksamhet; det vill säga deras effektivitet; och vara representativa och legitima; det vill säga stärka den lokala förankringen. Portföljen bedöms därmed vara relativt väl sammansatt givet kontext och utvecklingstrend.

Sidas bedömning är att SPO i ökande grad arbetar effektivt och transparent, och majoriteten av partner verkar för stärkt lokalt ägarskap. Emellertid behöver den lokala förankringen stärkas ytterligare genom att exempelvis öka andelen stöd som når lokala organisationer i ODA-länder. För att ytterligare förbättra effektiviteten bedömer Sida att fler organisationer behöver stärka sin kapacitet inom resultatstyrning och i hur de kommunicerar resultat. Likaså behöver förbättringar göras för att möta de ökade transparenskraven. Det behöver göras dels genom att Sida utvecklar sina system som förenklar resultatrapportering, dels att lokala CSO behöver bättre resurser i form av exempelvis uppdaterade webbsidor och kompetens.

Ett exempel på en SPO som Sida bedömer tydligt bidrar till detta strategimål är Svenska Röda Korset (SRK) genom de lokalsamhälleskommittéer som är centrala i deras program. Genom dem mobiliseras och involveras lokalsamhällen i verksamheten. SRK främjar också ett representativt deltagande utifrån geografisk hemhörighet samt mellan kvinnor och män. I till exempel Bangladesh har kommittéerna bildats vid öppna möten där representanter har valts in genom konsensus och SRK:s partner Bangladesh Red Crescent Society har stöttat processen för att säkerställa representation från olika grupper.⁴⁷

Ett annat exempel är Union to Union som, för att öka transparensen i sitt arbete, har börjat använda fördefinierade indikatorer på aggregerad nivå. Det har förbättrat förståelsen hos partnerorganisationerna för de resultat som programmet bidrar till och har gjort kommunikationen om resultat mer konkret och effektiv.⁴⁸

Sammantaget blir portföljens sammansättning gul i och med ovan beskrivna behov av förändring, även om alla SPO och ISPO på något sätt rapporterar om civilsamhällesaktörers ökade effektivitet, lokala förankring och transparens. Redan idag vidtar Sida åtgärder så som avtalskrav eller dialogfrågor om inkomna rapporter inte bedöms vara tillräckligt fokuserade på resultat och förbättringar har noterats under föregående strategiperiod. Området förväntas dock utvecklas ytterligare kommande år.

5.2.2 Stödområde 2: Förutsättningar för civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer att verka

Strategimål 3: Stärkt utrymme för ett fristående och pluralistiskt civilsamhälle

Utvecklingstrend

⁴⁷Svenska Röda Korset, Annual Report 2023, 5 juni 2024, s. 5. Insatsnummer: 14832. Insatsnamn: Civilsamhällesstärkande arbete inom nexus för ökad resiliens och samhällelig organisering för långsiktig hållbar förändring. Dokumentnummer: 21/000565-67.

⁴⁸Union to Union, Annual Report to Sida for the period 2023, Annex - 13 Follow-up of the Results framework 2024, 6 juni 2024, s. 1. Insatsnummer: 15718. Insatsnamn: Trade Union rights are Human rights. Dokumentnummer: 22/000419-63.

Som konstaterats ovan går den demokratiska utvecklingen bakåt och civilsamhällets handlingsutrymme fortsätter att krympa. Under 2024 levde över 70 procent av världens befolkning i länder där civilsamhällets handlingsutrymme är mycket begränsat eller helt stängt.⁴⁹ Världen över har förtrycket av demokratiörelser och politiska oppositioner eskalerat, särskilt i samband med de många valen under 2024, och försvarare av klimatet och land- och urfolksrättigheter utsätts för allvarliga hot.⁵⁰ Inskränkningar av yttrande- och föreningsfrihet görs genom byråkratiska hinder, tekniska restriktioner och lagstiftning. Ett exempel är lagen i Georgien som sedan 2024 kräver att alla organisationer i Georgien som får mer än 20 procent av sin finansiering från utlandet måste registrera sig som utländska agenter. Det påverkar främst icke-statliga organisationer och medier.⁵¹

Portföljens sammansättning

Alla insatser bidrar i någon grad till detta strategimål. För Sidas partner och deras samarbetsorganisationer är detta strategimål oftast både ett av verksamhetens mål och något de behöver förhålla sig till. Det återspeglas i insatserna och Sida ser framsteg i civilsamhällets kapacitet att nå förväntade resultat inom strategimålet, bland annat genom strategiskt riktat arbete och utvecklade samarbeten. Partnerorganisationer driver frågan dels inom de tematiska och geografiska områden där de verkar, dels på global nivå. Sidas bedömning är att portföljen är väl sammansatt utifrån den beskriva kontexten och utvecklingstrenden samt för att bidra till strategimålet. Många partner, både Sidas avtalsparter och deras samarbetsorganisationer, ställs dock inför problem av olika karaktär och med olika konsekvenser. Ett exempel är Indien där regeringen med hänvisning till "Foreign Regulation Act" drog in registreringen för Naturskyddsföreningens partner, vilket ledde till att samarbetet fasades ut.⁵² Flera SPO rapporterar att de tvingats avsluta samarbeten på grund av att myndigheter i landet verksamheten bedrivs ställer sådana administrativa krav på partnerorganisationerna att fortsatt samarbete omöjliggörs. I vissa fall är kraven sådana att ett fortsatt samarbete skulle riskera individers och organisationers säkerhet. SPO beskriver samtidigt hur både de och deras partnerorganisationer söker nya strategier i strävan efter åtnjutande av rättigheter, värdighet, ansvarsutkrävande och andra förändringar de har organiserat sig för att nå.

Sidas mångåriga partner International Center for Not-for-Profit Law (ICNL) verkar på olika sätt för att motverka byråkratiska hinder, tekniska restriktioner och begränsande lagstiftning mot civilsamhället. Till exempel analyserade ICNL ett lagförslag i Mocambique som skulle ha lett till restriktioner för ideella organisationer. Analysen delades med lokala och internationella partner vilka med stöd av den kunde de påvisa att lagförslaget stred mot "The Financial Action Task Force" rekommendationer och internationell bästa praxis för föreningsfrihet. Regeringen drog tillbaka lagförslaget.⁵³

Civil Rights Defenders (CRD) har genom sitt ekonomiska bidrag och expertstöd möjliggjort att partnerorganisationer kunnat samla in och analysera information, och på ett säkert sätt lagra bevismaterial, som är avgörande för ansvarsutkrävande i internationella brott som har begåtts i Ukraina av ryska styrkor och i Syrien av Assad-regimen och andra aktörer. När den väpnade konflikten bröt ut i Sudan bidrog CRD till att en lokal partnerorganisation kunde upprätta ett arkiv för bevis för internationella brott. Uppgifter som samlats har använts framgångsrikt i processer av

⁴⁹ CIVICUS, People Power Under Attack 2024 - A report based on data from the CIVICUS Monitor, december 2024, s. 7.

⁵⁰ CIVICUS, People Power Under Attack 2024-A report based on data from the CIVICUS Monitor, december 2024, s.17-18.

⁵¹ Politico, Gabriel Gavin & Dato Parulava, "Georgia's EU dream in tatters as 'foreign agent' bill becomes law," 28 maj 2024. Hämtad: 5 februari 2025.

⁵² Naturskyddsföreningen, Mid Term Review 2022-2023 The SSNC Global Programme: A just and sustainable future for people and environment, 6 december 2024, s. 16. Insatsnummer: 15038. Insatsnamn: Naturskyddsföreningens Globala program 2022- 2026: En hållbar och rättvis värld för människa och miljö Dokumentnummer: 21/000809-122

⁵³ International Center for Not-for-Profit Law, 2023 Annual Report, 30 juni 2024, s. 6. Insatsnummer: 10320. Insatsnamn: Core support to International Center for Not- for- Profit Law Inc. 2016- 2021. Dokumentnummer: 16/001089-229.

ansvarsutkrävande, bland annat som stöd till utredande och åtalande europeiska myndigheter och internationella mekanismer.⁵⁴

I Zimbabwe har Olof Palme Internationella Centers partner Masakhaneni Projects Trust (MPT) stärkt lokala fredskommittéers arbete och motståndskraft. Trots att myndigheters restriktioner orsakade ett års avbrott i samarbetet fortsatte kommittéernas verksamhet. Deras insatser har främjat sammanhållning och tolerans, även vid politiska spänningar. MPT:s fredsbyggande insatser bidrog till att det rapporterade valrelaterade våldet minskade med en tredjedel, från 70 fall 2022 till 45 fall 2023.⁵⁵

Sammanfattningsvis medför rådande autokratisering och andra begränsningar för civilsamhället stora utmaningar för aktörer världen över. Samtidigt är handlingsutrymme en förutsättning för övrigt arbete inom strategin.

Strategimål 4: Förbättrade förutsättningar för dialog och samverkan inom civilsamhället, samt mellan civilsamhället och andra aktörer.

Utvecklingstrend

Förutsättningarna för dialog och samverkan påverkas av både vilket handlingsutrymme civilsamhället har och deras kapacitet, det vill säga strategimål 3 och strategins stödområde 1. När civilsamhällets utrymme begränsas, försvåras också deltagandet i dialogfora på alla nivåer vilket i sin tur får konsekvenser för samverkan inom civilsamhället. Ett exempel är COP29 som hölls i Baku i Azerbajdzjan. Detta var det tredje klimattoppmötet i rad som hölls i ett land som begränsar civilsamhällets närvaro. Landets historia av att förtrycka oberoende röster, inklusive miljöaktivister och journalister skapade oro för aktivisters säkerhet.⁵⁶ Vidare registrerades 2023 över 200 fall i totalt 85 länder där protester hade avbrutits av myndigheter. I nästan 40 procent av dessa fall använde myndigheterna både överdrivet våld och godtyckligt fängslande av demonstranter.⁵⁷

Portföljens sammansättning

Sida bedömer att portföljen är väl sammansatt och trots det krympande handlingsutrymmet bidrar samtliga partnerorganisationer utifrån respektive prioriteringar till strategimålet.

Partnerorganisationerna arbetar i stor utsträckning med dialog och samverkan på olika arenor och samhällsnivåer - lokalt, nationellt, regionalt och globalt. Det kan vara för att stärka underrepresenterade grupper och minoriteters medverkan i beslutsfattande, stärkt dialog och samverkan mellan civilsamhället och andra aktörer såsom näringslivet, akademien och olika typer av statliga aktörer. Dessutom arbetar många partnerorganisationer strategiskt med dialog och samverkan i syfte att informera och påverka den internationella policyutvecklingen.

När 200 trosbaserade aktörer samlades i Johannesburg för Faith to Actions-konventet i november 2023 bidrog Act Svenska kyrkan till att seminarier om HBTQI+ för första gången ingick. Act Svenska kyrkan var både medarrangör av konventet samt finansierade och samordnade många

⁵⁴ Civil Rights Defenders, Narrative Report for CRD SPO Program 2020-2024, "Expanding the Space for Human Rights Defenders through Security, Capacity, Accountability and Awareness", 15 maj 2024, s. 6. Insatsnummer: 13513 Insatsnamn: Expanding the Space for Human Rights Defenders through Security, Capacity, Accountability and Awareness. Dokumentnummer: 20/000777-311.

⁵⁵ Olof Palme International Center, Narrative report to Sida CIVSAM 2023, 10 juni 2024, s.11. Insatsnummer: 54030598. Insatsnamn: Olof Palme International Center 2020-2025. Dokumentnummer: 18/001540-174.

⁵⁶ Naturskyddsföreningen, "Klimatförändringarna – Förväntningar inför klimattoppmötet COP29", 5 november 2024. Artikel nedladdad från Naturskyddsföreningens hemsida 24 februari 2025.

⁵⁷ CIVICUS, People Power Under Attack 2023 - A report based on data from the CIVICUS Monitor, december 2023, s. 9.

partnerorganisationers deltagande. Faith to Action Network har bekräftat att seminarierna om HBTQI+ inkluderades tack vare Act Svenska kyrkans ihärdighet och strategierna de hade för riskreducering. Act Svenska kyrkan betonar vikten av att diskutera frågor om HBTQI+ i utrymmen som dessa eftersom där finns aktörer som aldrig tidigare har haft denna typ av diskussioner. Dessutom framför Act att mycket motstånd mot HBTQI+ personer är religiöst motiverat, och att reflektioner inom religiösa utrymmen kan bidra till minskat hat, våld och förföljelse av LGBTQI+ personer.⁵⁸

Svenska missionsrådets medlem Ekumeniakyrkan har i Thailand bidragit till ökat förtroende mellan civilsamhällesorganisationer och myndigheter. De har haft utbyten och samarbetat kring miljövard och markanvändning i nio högländssamhällen. Relationerna har förbättrats mellan byborna och lokala regeringstjänstemän, samt mellan högländssamhällena och myndigheter i området. Flera faktorer har spelat in. När byborna hade kartlagt sina odlingsarealer och antagit naturskyddsregler, godkände den lokala skogsstyrelsen jordbrukstillstånd. Det motiverade byborna att förvalta sina marker ännu bättre. Dessutom deltog myndigheterna i miljövårdsaktiviteter. Till exempel bjöds statliga skogstjänstemän in för att medverka i utbildningar och delta i aktiviteter för återbeskogning. I alla nio högländssamhällena får byborna nu extra budgetstöd och andra resurser, såsom trädplantor för återplantering av skog, måltider vid röjning av brandgator, verktyg och utrustning för att göra dammar och för att förbättra vägar och broar.⁵⁹

Parlamentet i Gambia la 2024 fram ett förslag om att upphäva en lag från 2015 som kriminaliserar könsstympning. Rädda Barnens partnerorganisation Child Protection Alliance (CPA), som består av 48 civilsamhällesorganisationer, uttalade sig mot förslaget och drev en kampanj för att belysa vikten av att bevara förbudet mot könsstympning. CPA deltog i samråd med parlamentariker, vilka då bad CPA att formulera juridiskt hållbara argument till försvar för lagen. Barn från det barnledda initiativet "Voice of the Young" organiserade, med stöd av CPA, dialoger mellan parlamentariker, religiösa ledare, kvinnor och flickor som drabbats av könsstympning, kvinnogrupper och skolbarn om skadorna av könsstympning. Det omfattande påverkansarbetet ledde till att lagförslaget återtogs och förbudet mot kvinnlig könsstympning upprätthölls. Att hindra att lagen upphävdes visar på civilsamhällets möjlighet att försvara flickors rättigheter. Rädda Barnen gav CPA tekniskt och finansiellt stöd för att stärka deras kapacitet, vilket innebar att de kunde ta rollen att leda påverkansarbetet som bidrog till att skydda barns rättigheter, inklusive för att eliminera kvinnlig könsstympning.⁶⁰

Ovanstående är exempel på några av de landvinningar som skett genom CSO-strategins insatser, i partnerskap mellan CSO som delar värdegrund, visioner och kunskap. Sida bedömer att svenska organisationers erfarenhet av demokratiarbete genom dialog inom civilsamhället och med andra aktörer ofta har stor betydelse för att nå resultat inom detta strategimål.

Strategimål 5: Förbättrade förutsättningar för civilsamhällesaktörer att agera självständigt och finna diversifierad finansiering

Utvecklingstrend

⁵⁸ Act Svenska Kyrkan, Report 2023 Strategic partnership with Sida CSO, 10 juni 2024, s. 9. Insatsnummer: 15302.

Insatsnamn: Act Svenska kyrkans program för demokratisk utveckling genom civilsamhället, med fokus på trosbaserade aktörer. Dokumentnummer: 21/001203-286.

⁵⁹ Svenska Missionsrådet, Årsrapport till Sida CIVSAM för 2023 Annex 6 - Uppnådda resultat 2023, 13 september 2024, s. 13-14. Insatsnummer 15005. Insatsnamn: Svenska missionsrådets program för utvecklingssamarbete 2022-2026. Dokumentnummer: 21/000416-169.

⁶⁰ Rädda Barnen, Rädda Barnen inskick till Sida – Resultat i Gambia som del av CSO-programmet 2024, 16 september 2024, s. 2. Insatsnummer: 14877. Insatsnamn: Global Civil Society Strengthening Programme of 2022-2026. Dokumentnummer: 21/000474-226.

CSO:er i låg- och medelinkomst länder har fortsatt svårt att finna långsiktig och förutsägbart finansiering. Möjligheterna att agera självständigt undermineras ofta av givarnas krav på vad verksamheten ska innehålla och hur resultat ska rapporteras. Ännu ges en stor andel av det internationella biståndet i form av öronmärkt projektstöd som styrs av givarnas prioriteringar.⁶¹ Det innebär att lokala organisationer inte får stöd som är strategiskt, flexibelt och långsiktigt. Det underminerar också organisationernas kärna och legitimitet, som bygger på att de själva definierar organisationens uppdrag och värderingar. Sidas bedömning är också att många givare i hög grad väljer att finansiera större och kapacitetsstarka civilsamhällesaktörer, vilket begränsar pluralismen bland de organisationer som får direktstöd. Att få direktstöd innebär i sig också en möjlighet att stärka sin kapacitet att diversifiera finansieringen, så för mindre lokala CSO som inte får möjlighet att ingå direkta avtal blir detta ett moment 22. Om OECD-DAC:s samlade civilsamhällesstöd som ges direkt till CSO i ODA-länder skulle öka från dagens tio procent (se utvecklingstrend, Strategimål 2) kan förutsättningarna förbättras för civilsamhällesaktörer att agera självständigt och diversifiera sin finansiering. Därutöver behöver de CSO som DAC-länderna har avtal med i större utsträckning uppmuntra sina lokala CSO-partners att diversifiera sin finansiering, både genom att underlätta kontakter med andra givare (inkl. på lokal nivå såsom community resourcing) och genom exit-strategier för sina samarbeten med lokala partners.

CSO:ers förutsättningar att agera självständigt påverkas också ofta av repressiva regimers kontroll och hot från olika aktörer, inklusive privata aktörer. (Se strategimål 2 och 3 ovan.)

Portföljens sammansättning

Sida bedömer att portföljen är relativt väl sammansatt utifrån utvecklingstrenden och partners verksamhet. SPO är aktiva i givarkoordinering, både genom sin roll som givare och i deras stöd till partner när de för dialog med givare. Strategins partner har i ökande grad gett kärn- eller programstöd och många bidrar till att stärka partners kapacitet att diversifiera sin finansiering. Andelen kärn- och programstöd bör dock öka ytterligare och ett ökat fokus bör läggas på diversifierad finansiering.

De tidigare lagda insatsavsluten under 2024 medförde förändringar som påverkar detta strategimål. Flera SPO avbröt planerade eller nyligen initierade satsningar att öka andelen kärnstöd eftersom de inte vet vilka partnerorganisationer de kan fortsätta samarbetet med efter pågående insats. De bedömde att det inte vore effektivt att ställa om rutiner för exempelvis rapportering för kanske bara ett år. Samtidigt gav flera SPO mer stöd till partnerorganisationer som strävade efter att diversifiera sin finansiering när samarbetet med SPO skulle avslutas eller fick lägre volym när SPO behövde anpassa sig till lägre bidrag från CSO-anslaget. Denna prioritering av stöd till partner som behövde ny finansiering gjordes dock på bekostnad av bland annat verksamhet som hade planerats för att uppnå resultat också skulle bli uthålliga.

IM är ett exempel på en SPO som genom sina kapacitetsstärkande insatser har bidragit till partnerorganisationernas självständighet och diversifierade finansiering. Genom att de kunnat uppvisa robusta system och organisatorisk kapacitet samt genom IM:s konkreta stöd i "fund raising" har flera av IM:s partnerorganisationer i Centralamerika, Södra Afrika och Östeuropa fått finansiering från andra givare. Till exempel har en partner i Ukraina ökat sin årsbudget från 31 000 euro 2019 till 257 000 euro 2023, och kunnat växa från tre till tolv anställda under samma period. Kärnstöd har i många fall spelat en viktig roll i att stärka partners organisation och system. Det är också en stödform som ger stort utrymme för organisationer att agera självständigt. Andelen kärnstöd i IM:s verksamhet har ökat successivt, från sju kärnstöd 2019 till att ge 32 kärnstöd 2023.⁶²

⁶¹ UNDP (2023), "Structured dialogue on financing the results of the UNDP Strategic Plan, 2022-2025", DP/2023/26, s. 18

⁶² Individuell Människohjälp, Final Result Report 2019-2023, 24 juni 2024, s. 49. Insatsnummer: 54030563. Insatsnamn: Rambidrag för perioden 2019- 2023. Dokumentnummer: 18/001200-348.

En annan organisation som arbetat med frågan om diversifierad finansiering är ICNL. Genom studier och regionala utbyten i Latinamerika och Karibien med över 250 deltagare har de höjt kunskapen hos civilsamhällesorganisationer kring den senaste utvecklingen om internationell finansiering. ICNL har genom dessa initiativ möjliggjort för CSO att diskutera regleringar kring finansiering, hinder för att få finansiering och strategier för att stärka sin ekonomi.⁶³

Sammanfattningsvis bedömer Sida att trots goda ansatser hos SPO skulle flera kunna öka andelen kärn- och programstöd. Även om insatser för diversifierad finansiering i vissa fall prioriterades när situationen så krävde, var långsiktigt och strategiskt arbete för hållbara förändringar inte möjligt under 2024.

6. Implikationer

Sida kommer under 2025 att fortsätta omställningen till den nya genomförandemodellen i enlighet med den plan för operationalisering av CSO-strategin 2025-2029 som Sida tar fram. Planen innehåller bland annat följande som planeras genomföras eller påbörjas under 2025.

- Med utgångspunkt i genomförandemodellen sätta samman en ny partnerportfölj. Detta görs bland annat genom att slutföra den globala utlysning som påbörjades under 2024. Ett stort antal beredningar av insatser under del 1 och 2 kommer att genomföras. Fördelningen av medel till de ansökande organisationerna kommer att ske med stöd av fastställda kriterier. En rådgivande extern expertpanel kommer också att tillsättas. Nya insatser planeras kunna starta från 1 juli 2025. Därtill etableras ett nytt system för småstöd under strategin. En första utlysning genomförs under perioden mars till maj 2025 och dessa ansökningar bereds sedan av Sida.
- Direkta avtal med lokala partner i Sidas samarbetsländer inom del 3 av genomförandemodellen är nytt i CSO-strategin. Sida kommer att utveckla nya arbetssätt, delvis tillsammans med utlandsmyndigheterna. Utökad bemanning på några för Sverige särskilt strategiska ambassader planeras. På så sätt utvecklas och tillvaratas kontextkunskap och möjligheter till synergier.
- Ett resultatramverk och uppföljningsplan, samt en baslinje för att ha data att analysera förändring mot, ska tas fram.

Den nya administrationen i USA bedöms komma att påverka Sidas partnerorganisationer på flera sätt. Återinförandet av den så kallade gag rule kommer att påverka de partnerorganisationer som arbetar med SRHR. Det är dock ännu inte tydligt i vilken omfattning och hur en eventuell nedläggning av USAID och förändringarna av USA:s biståndspolitik påverkar partnerorganisationerna inom CSO-strategin. Sida följer detta noga.

⁶³ International Center for Not-for-Profit Law, 2023 Annual Report, 30 juni 2024, s. 10. Insatsnummer: 10320. Insatsnamn: Core support to International Center for Not-for-Profit Law Inc. 2016- 2021. Dokumentnummer: 16/001089-229.

Bilaga 1. Exempel på insats med könsuppdelad statistik

Strategimål	Insatsnummer	Insats	Statistik
Strategimål 1: Ökad förmåga för civilsamhället, och dess målgrupper, att organisera sig i frågor som rör demokrati, mänskliga fri- och rättigheter, rättsstatens principer, jämställdhet, fri marknad och äganderätt, ansvarsutkrävande, tolerans, antikorruption och/eller fred och säkerhet.	15876	We Effect program Food, Rights and Power 2023-2027	Totalt 5 500 rättighetsbärare. Varav 3 392 Kvinnor, 1 283 Män, 599 Unga kvinnor och 226 Unga män. Resultatexempel: I Malawi är tillgång till finansiella tjänster en bestående utmaning framförallt för unga och kvinnor. Trots detta har We Effects partnerorganisation Malawi Union of Savings and Credit Co-operatives (MUSCCO) ökat tillgången till finansiella tjänster för 5500 rättighetsbärare (3 392 kvinnor, 1 283 män, 599 unga kvinnor och 226 unga män). Detta uppnåddes genom att ansluta till 190 redan existerande VSLAs och Community-based financial organisations (CBFOs). MUSCCO stärkte sedan deras finansiella kapaciteter och främjade spar-och utlåningsinitiativ bland medlemmar inom VSLAs och CBFOs. Genom denna insats lyckade medlemmar kollektivt spara 612 000 Kronor, vilket var mer än dubbelt det årliga målet. Resultatet uppnåddes främst genom medlemmarnas starka respons på de finansiella kunskapshöjande insatserna. En bidragande faktor var dessutom den stigande kostnaden av insatsvaror i jordbruket, vilket fick många att tillföra till besparingar för att planera för regnsäsongen. Besparingarna delades bland medlemmar vid årsslutet så att de kunde investera dessa i linje med deras hushålls respektive behov, vilket inkluderade upphandling av insatsvaror i jordbruket, investeringar i småskaliga företag och att betala skolavgifter för deras barn. Mer en 90 % av medlemmarna använde dessa besparingar till att starta småskaliga företag eller investera i existerande företag.⁶⁴

⁶⁴ We Effect, Food, Rights & Power We Effect's Annual Report for 2023 to Sida CIVSAM. Maj 2024. Annex 1. S 4. Insatsnummer: 15876. Insatsnamn: Food, Rights and Power 2023-2027. Dokumentnummer: 21/001309-185.